

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study)

เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการขยะในคลองรอบกรุง
(โอ่งอ่าง-บางลำพู) เพื่อใช้เป็นทางสัญจรทางน้ำ
ตามนโยบายกรุงเทพมหานคร

จัดทำโดย นายวิริยวัฒน์ ศรีชัย

ตำแหน่ง นายช่างโยธาชำนาญงาน

สังกัด กลุ่มงานบำรุงรักษาคลอง ๑

กองระบบคลอง สำนักการระบายน้ำ

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๓๐
สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐

ชื่อเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการขยะในคลองรอบกรุง (โอง่าง-บางลำพู)
เพื่อใช้เป็นทางสัญจรทางน้ำตามนโยบายกรุงเทพมหานคร

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันขยะเมืองเป็นปัญหาสำคัญระดับโลกในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ที่ประสบปัญหาเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุให้มีจำนวนขยะ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ในทศวรรษที่ผ่านมาเรียกว่า “ทศวรรษแห่งการพัฒนา” ได้เกิดปัญหาของเหลือทิ้งและปัญหาขยะรุนแรงขึ้นเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีผลสุขภาพอนามัยของประชาชนตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่จัดเก็บขยะเมือง ที่ผ่านมามาประเทศไทยประสบปัญหาและเกิดวิกฤตขยะที่ยังไม่สามารถกำจัดได้หมด ในขณะที่กระบวนการกำจัดขยะตกค้างยังไม่ได้รับการแก้ไขประกอบกับการบริหารจัดการยังไม่ถูกหลักวิชาการเท่าที่ควร

อัตราการเกิดขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร มีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งหากพิจารณาถึงกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแล้ว พบว่าอัตราขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปใช้อย่างถูกต้องมีอัตราเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย กระบวนการการจัดเก็บ การคัดแยก และการเก็บขนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้าง ซึ่งสาเหตุหลักเกิดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขาดจิตสำนึกของประชาชน รวมถึงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาทางเทคโนโลยี ดังนั้นวิกฤตขยะที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ(พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๖๔) เพื่อจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศระยะสั้น (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๐) และเร่งรัดการดำเนินการตามแผน Road Map ให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว ในการนี้กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ ๑ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๐) ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๖๔) ซึ่งแผนปฏิบัติการดังกล่าวเป็นแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะในระยะสั้นของหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชนและปวงชนและประชาชนทั่วไป ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการลดขยะที่ต้นทาง เพื่อให้วางรากฐานการดำเนินการจัดการขยะให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

กรุงเทพมหานครได้จัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๗๕) เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานและการบริหารราชการของแต่ละหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองอย่างเป็นระบบโดยความสอดคล้องกับพันธกิจของกรุงเทพมหานครที่มุ่งเน้นการบริการประชาชนในทุกมิติ ซึ่งพลตำรวจเอกอัศวิน ขวัญเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้มีนโยบายการบริหารราชการ การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง โดยประกาศ ๑ ภารกิจพิเศษ นโยบายทันใจ ๑๙ ภารกิจ ผลักดันทันทีที่พร้อมดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ ๒๐ ปี สำนักการระบายน้ำมีภารกิจในการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามแผนฯ และนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้แก่ มหานครปลอดภัย มหานครสีเขียว สะดวกสบาย รวมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม

ผู้จัดทำรายงานในฐานะผู้รับผิดชอบด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยในคลองรอบกรุง (โอง่าง-บางลำพู) ซึ่งคลองรอบกรุงอยู่ในนโยบายเดินเพลินรัตนโกสินทร์ จึงมีแนวคิดในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บขยะมูลฝอยในคลองรอบกรุง (โอง่าง-บางลำพู) โดยได้จัดทำแผนการปฏิบัติงาน และการจัดระเบียบบุคลากร/เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานการจัดเก็บขยะมูลฝอย เป็นฐานข้อมูล และเป็นเครื่องมือสำหรับผู้ปฏิบัติงาน คือ พนักงานขับรถเก็บขนมูลฝอยในการให้บริการด้านการจัดเก็บมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งเจ้าหน้าที่ประจำเรือในคลองรอบกรุงฯ ให้มีทักษะในการจัดเก็บ และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน ลดปัญหาการร้องเรียนของประชาชนผู้รับบริการ และเป็นเครื่องมือของผู้ควบคุมงาน และผู้บัญชาการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่

๓. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อป้องกันการร้องเรียนของประชาชน
๒. เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดเก็บขยะได้เพิ่มขึ้น
๓. เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีแนวทางในการปฏิบัติงาน

๔. เป้าหมาย

จัดทำแผนการจัดเก็บขยะในคลองรอบกรุง (โอง่าง-บางลำพู) ให้มีความสะอาดตลอดเวลา

๕. ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงาน

การศึกษาเรื่องแนวทางทางการบริหารจัดการขยะในคลองรอบกรุง (โอง่าง-บางลำพู) เพื่อใช้เป็นทางสัญจรทางน้ำตามนโยบายกรุงเทพมหานคร โดยผู้จัดทำได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอตามลำดับดังนี้

๑. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๑.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นกระบวนการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การแสดงความคิดเห็นการดำเนินการ การประสานความร่วมมือ การติดตามตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการ ตลอดจนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใด อันเป็นการแก้ไข ปัญหามูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของชุมชนหรือท้องถิ่นของตน เพื่อให้บรรลุตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐเพื่อให้เกิดการป้องกัน และจัดการได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๔๘)

เจริญ ภัทสระ (๒๕๔๐) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's participation) หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ความพร้อมและโอกาสที่ทั้งฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายประชาชน หรือชุมชน ยอมรับผิดชอบและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน และยังได้มีความหมายการ มีส่วนร่วมของประชาชน ในทัศนะที่แตกต่างกันอีก ๔ ความหมายคือ

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการของประชาชน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ที่อยู่ในวงนอกระบบราชการได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและสถานต่างๆ ตามสภาวะสังคมที่มีอยู่

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาความสามารถของตนเอง ในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม และในการมีส่วนร่วม ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นของตัว

๓. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับการวิทยาการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๔. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่จะได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญและแสดงออกซึ่งวิธีการแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ (๒๕๔๐) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการใช้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาตนเอง ร่วมให้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ ความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญและแสดงออกซึ่งวิธีแก้ไขปัญหา และลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

๑.๒ องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

๑.๒.๑ รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมประชาชน ได้มีผู้ที่มีความหมายของรูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมได้ ดังต่อไปนี้

Cohen and Uphoff (๑๙๘๐) ได้กล่าวถึงลักษณะของการทำส่วนร่วมว่า ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สำนัก ปัญญาหาสิงห์ (๒๕๔๒) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ดังนี้

๑. มีส่วนร่วมของชุมชนสามารถสร้างการยอมรับในคุณค่าของสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนได้

๒. การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นวิธีการที่สามารถสร้างประสบการณ์ต่างๆ ให้กับประชาชนได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติเองอย่างถูกต้อง

๓. การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการระดมพลังความคิด พลังกาย พลังใจ และทรัพยากรต่างๆ ที่มีชุมชนออกมาใช้ประโยชน์ในกาชุมชนลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับปรัชญาทางสังคมและการเมืองที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการกำหนดนโยบายในการพัฒนาการวางแผนการปฏิบัติและการประเมินผล

๔. ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาใดๆ ก็ตามถ้าขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมแล้วกิจกรรมนั้นๆ ก็ไม่สามารถสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีการกระจายอำนาจ

๑.๓ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen and Uphoff (๑๙๘๐) ได้สรุปเป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องการกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญต่อนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงร่วมต้นการตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) ในส่วนที่เกี่ยวข้องผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึง การกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นผลประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) ความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

๒. การจัดทำแผนปฏิบัติการให้มีประสิทธิภาพ

คือ ผลของการแปลงความคิดในการจัดทำสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในตัวคนทำงานให้ออกมาอยู่ในกระดาษหรือไฟล์คอมพิวเตอร์ที่ผ่านกระบวนการในการกลั่นกรองแล้วว่ามีความเป็นไปได้ และสอดคล้องกับเป้าหมายในการทำงานที่กำหนดไว้โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำแผนการปฏิบัติการดังนี้

๑. เพื่อให้มั่นใจว่ามีแนวทางในการสร้างความสำเร็จให้กับเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้
๒. เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในการทำงานไว้ล่วงหน้า
๓. เพื่อลดความขัดแย้งในการทำงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงาน

๔. เพื่อลดความผิดพลาดและลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน
๕. เพื่อจัดลำดับความสำคัญและเร่งด่วนของการทำงานไว้ล่วงหน้า
๖. เพื่อใช้ในการมอบหมายงานให้กับผู้ปฏิบัติงานเพื่อเกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก
๗. เพื่อใช้ในการกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายประจำปี
๘. เพื่อให้แผนที่วางไว้มีความจำเป็นไปได้และใกล้เคียงกับการที่จะปฏิบัติจริงได้มากที่สุด

๓. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย (Solid Waste) หมายถึง เศษสิ่งของเหลือใช้และสิ่งปฏิกูลต่างๆ ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ รวมถึงสิ่งอื่นๆ

ประเภทของขยะ

ขยะเปียก หมายถึง ขยะที่ย่อยสลายได้ง่าย เช่น เศษอาหาร พืชผัก เป็นต้น

ขยะแห้ง หมายถึง ขยะที่ย่อยสลายได้ยาก เช่น กระดาษ พลาสติก แก้ว โลหะ เศษผ้า ไม้ยาง เป็นต้น

ขยะอันตราย หมายถึง สารเคมี วัตถุมีพิษ ซากถ่านไฟฉาย หลอดไฟฟ้า และขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาล

แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย

ชุมชนพักอาศัย เช่น บ้านเรือน อาคารชุดย่อยการค้า เช่น ตลาด ร้านค้า ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า สถานที่ราชการ โรงเรียน โรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม

ผลกระทบของมูลฝอย

ปัญหากลิ่นเหม็นจากขยะมูลฝอยสร้างความรำคาญให้แก่ ชุมชนพักอาศัย แหล่งน้ำเน่าเสียจากการที่ขยะมูลฝอยมีอินทรีย์สารเน่าเปื่อย ปะปนอยู่ เป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์น้ำ รวมทั้งผลเสียในด้านการใช้แหล่งน้ำเพื่อการนันทนาการ และการสัญจรทางน้ำ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและสัตว์น้ำโรคต่างๆ เช่น หนู แมลงวัน เป็นต้น การกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกหลักวิชาการ จะสร้างความเดือดร้อน สำคัญ แก่ผู้อาศัยข้างเคียง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน ทำให้ชุมชนไม่สะอาดขาดความสวยงาม และไม่น่าอยู่การสูญเสียทางเศรษฐกิจ เช่น ชุมชนจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บขนและกำจัดขยะ มูลฝอย ค่าชดเชยความเสียหายหายในกรณีเกิดเพลิงไหม้ และค่ารักษาพยาบาลของประชาชนที่ได้รับโรคร้ายไข้เจ็บจากสารพิษของมูลฝอย

แนวทางจัดการขยะมูลฝอย

หลักการคัดแยกขยะ

๑. ขยะย่อยสลาย หรือมูลฝอยย่อยสลายได้ เช่น เศษผัก
๒. ขยะรีไซเคิล หรือขยะมูลฝอยที่ยังใช้ได้ เช่น แก้วกระดาษ กระป๋อง เศษพลาสติก โลหะ เป็นต้น

๓. ขยะอันตราย หรือ ขยะมูลฝอยอันตราย เช่น หลอดไฟ

ขยะทั่วไป (General) หรือมูลฝอยทั่วไป คือ ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิลและขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายได้ยาก และไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้

ประโยชน์ เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ถุงพลาสติก บรรจุ เป็นต้น สำหรับขยะทั่วไปนี้มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย กล่าวคือ จะพบประมาณ ๓% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

มูลฝอยติดเชื้อ คือ มูลฝอยที่เกิดขึ้นหรือใช้ในกระบวนการตรวจวินิจฉัยทางการแพทย์ การรักษาพยาบาล การให้ภูมิคุ้มกันโรคและการทดลองเกี่ยวกับโรคและการตรวจชันสูตรศพ หรือซากสัตว์รวมทั้งในการศึกษา วิจัย เรื่องดังกล่าวให้ถือว่าเป็นมูลฝอยติดเชื้อ เช่น ซากหรือชิ้นส่วนของมนุษย์หรือสัตว์ และการใช้สัตว์ทดลอง วัสดุของมีคม เช่น มีด เข็ม กระบอกฉีดยา หลอดแก้ว ภาชนะที่ทำด้วยแก้ว วัสดุซึ่งสัมผัสกับเลือดหรือส่วนประกอบของเลือด

การจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการ เช่น เผาในเตาฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ และการหมักทำปุ๋ย เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิธีมีความแตกต่างกันในด้านต้นทุนการดำเนินการ ความพร้อมขององค์กร ปริมาณและประเภทของขยะ เป็นต้น

การจัดการขยะโดยอาศัยหลัก ๕R

Reduce การลดปริมาณขยะ โดยการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีบรรจุภัณฑ์สิ้นเปลือง

Reuse การนำมาใช้ซ้ำ เช่น ขวดแก้ว กล่องกระดาษ

Repair การซ่อมแซม แกะไขสิ่งของต่างๆ ให้สามารถใช้งานต่อไป

Reject การหลีกเลี่ยงสิ่งก่อให้เกิดมลพิษ

Recycle การแปรสภาพและหมุนเวียนนำกลับมาใช้ได้ใหม่ โดยนำไปผ่านกระบวนการผลิตใหม่อีกครั้ง

๔. ข้อมูลทั่วไปของคลองรอบกรุง (โ่งอ่าง-บางลำพู)

คลองรอบกรุง (โ่งอ่าง-บางลำพู) เป็นคลองที่ขุดขึ้นเพื่อเป็นแนวป้องกันพระนคร ชั้นที่ ๒ ซึ่งมีคลองคูเมืองเดิม หรือคลองหลอดเป็นคูเมืองชั้นที่ ๑ และมีคลองผดุงกรุงเกษม เป็น แนวป้องกันชั้นที่ ๓ เริ่มจากปากคลองโ่งอ่างเชื่อมกับคลองบางลำพูบริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ (ป้อมมหากาฬ) ไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากคลองบางลำพูกับสวนสันติชัยปราการตรงป้อม พระอาทิตย์ ระยะความยาวคลอง ๓,๒๐๐ เมตร

ข้อมูลคลองรอบกรุง (โ่งอ่าง-บางลำพู)

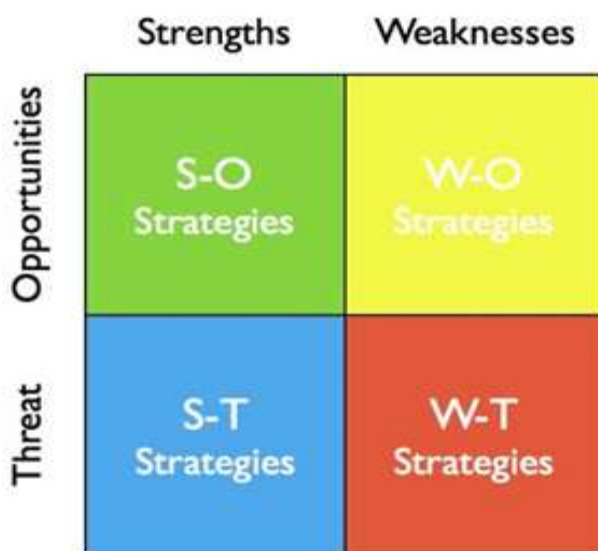
- คลองรอบกรุง (โ่งอ่าง)
 - ความยาว ๑,๗๐๐ เมตร
 - ความกว้าง ๑๐-๒๑ เมตร
 - ความลึก -๒.๕ เมตร (รทก.)
- คลองรอบกรุง (บางลำพู)
 - ความยาว ๑,๕๐๐ เมตร
 - ความกว้าง ๒๐ เมตร
 - ความลึก -๒.๕ เมตร (รทก.)

รวมความยาวคลองรอบกรุงทั้งหมด ๓,๒๐๐ เมตร

สมัยช่วงรัตนโกสินทร์คลองรอบกรุงใช้เป็นการค้าขาย มีเรือมากมายที่เรียกกันว่าสะพานหัน ซึ่งปัจจุบันผู้บริหารกรุงเทพมหานครได้มีนโยบายปรับปรุงคลองโดยจะจัดให้ การเดินเรือเพื่อสัญจรและการท่องเที่ยวในเร็วนี้ (ภาคผนวก)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (Swot Analysis) ของ Albert Humphrey การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กร หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต Swot เป็นตัวย่อที่มีความหมายดังนี้

- จุดแข็ง (S-Strength) เป็นสภาพแวดล้อมภายในองค์กร หมายถึง จุดเด่น หรือ ข้อได้เปรียบขององค์กร ที่ควรนำไปใช้ในการพัฒนาและควรดำรงไว้เพื่อสร้างความเข้มแข็งขององค์กร
- จุดอ่อน (W-Weakness) เป็นสภาพแวดล้อมภายในองค์กร หมายถึง จุดด้อยหรือ ข้อเสียเปรียบขององค์กร ที่ควรปรับปรุงหรือขจัดให้หมดไปอันจะเป็นประโยชน์แก่องค์กร
- โอกาส (O-Opportunity) เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร หมายถึง ปัจจัยเชิงบวกทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
- อุปสรรค (T-Threat) เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร หมายถึง ปัจจัยเชิงลบที่ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งองค์กรจะต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้ ความเข้มแข็ง แข็งแรงพร้อมที่จะรับแรงกระแทกนั้นได้

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรดังกล่าวข้างต้น เพื่อนำมาพิจารณาถึงปัจจัยความสำเร็จในการจัดบริหารจัดการ การเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บขยะ มูลฝอยในพื้นที่

วิเคราะห์ปัจจัยภายใน	
<u>จุดแข็ง (Strength)</u> ๑. งบประมาณเพียงพอในการบริหารจัดการ ๒. บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ทำให้ความชำนาญในการจัดเก็บขยะในคลองเป็นอย่างดี ๓. วัสดุ อุปกรณ์ ด้านครุภัณฑ์ เช่น รถเก็บขยะมูลฝอย ในปัจจุบันให้รถเช่า และขนของสำนักงานระบายน้ำเอง	<u>จุดอ่อน (Weakness)</u> ๑. การเบิกจ่ายงบประมาณการจัดซื้อวัสดุ เช่น เชิง ตะกาว ตะแกรงตักขยะ ถังมือ รองเท้าบูท หรือถังรองรับมูลฝอยขนาดต่างๆ อาจล่าช้า ๒. ขาดแคลนบุคลากรทดแทนในกรณี มีผู้เกษียณอายุราชการ ลาออก ไล่ออก หรือเกิดการเจ็บป่วยต้องพักรักษาตัวเป็นเวลานาน หรือเมื่อหายจากอาการเจ็บป่วยแต่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเดิมได้ ๓. มีอุปสรรคการจัดเก็บเนื่องจากระดับน้ำขึ้นลง ทำให้เก็บขยะยาก บางครั้งเรือไม่สามารถลอดสะพานได้เนื่องจากใต้ท้องสะพานต่ำ

วิเคราะห์ปัจจัยภายนอก	
<u>โอกาส (Opporenity)</u> ๑. สภาพพื้นที่การจัดเก็บมูลฝอยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่พักอาศัย ง่ายต่อการจัดเก็บขยะมูลฝอย ๒. ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีการคัดแยกขยะก่อนนำทิ้ง ๓. ประชาชนในพื้นที่เข้าใจการปฏิบัติงานของเรือที่เก็บขยะมูลฝอย	<u>อุปสรรค (Threats)</u> ๑. สถานที่พักมูลฝอยรวมยังคงใช้คนในการจัดเก็บเนื่องจากสถานที่ขึ้นขยะเป็นท่าไม่ริมคลองต้องขนขยะขึ้นจากเรือไว้ที่ท่าขึ้นขยะ และจึงนำขยะขึ้นรถอีกครั้ง ๒. ปัญหาการจราจรทางน้ำในช่วงเวลาร่วมด่วน ทำให้จัดเก็บขยะได้ลำบาก เนื่องจากมีคลื่นจากเรือโดยสาร ๓. มีการต่อเติม ปลุกสร้างอาคารยื่นล้ำออกมาในคลอง ทำให้มีขยะจากบ้านรูกล้ำ ๔. ประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะมูลฝอยลงในคลอง เนื่องจากยังไม่มีความคิดที่ว่าเป็นหน้าที่ของ กทม.

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (Swot Analysis) พบว่า จุดแข็งและโอกาสข้างต้นมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นต้องพัฒนาองค์กร พัฒนาศักยภาพ ตลอดจนพัฒนางานให้เป็นระบบเพื่อศักยภาพในการให้บริการให้บริหารให้บริการประชาชน

๕.๒ การวางแผน คือ ตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการจัดเก็บขยะในคลองรับผิชอบอย่างชัดเจน ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒.๑ การวางแผน คือ ตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการจัดเก็บขยะในคลองรอบกรุง (โอง่าง-บางลำพู) การเดินเรือท้องแบน การเก็บขยะมูลฝอย โดยมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒.๒ การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ คือ การสร้างความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้ครอบคลุมพื้นที่การให้บริการเก็บขนมูลฝอย

๕.๒.๓ การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานตามแผน โดยการประเมินผลการดำเนินงานเก็บมูลในคลองที่ได้รับมอบหมายของเรือท้องแบนแต่ละลำ

๖. กรอบแนวทางการดำเนินการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๖.๑ จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อมอบหมายหน้าที่ในการจัดทำรอบการเก็บขยะ และการเรือเพื่อจัดเก็บขยะใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดเก็บขยะมูลฝอย และจัดทำคำสั่งมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานขับรถยนต์ พนักงานขับเรือ (นายท้ายเรือ) และคนงานประจำรถเก็บขนขยะมูลฝอยให้ชัดเจน

๖.๒ สำรวจพื้นที่และเส้นทางการเดินเรือเก็บขยะในคลองให้บริการเก็บขนมูลฝอย (เดิม) และกำหนดเส้นการเดินเรือ (ใหม่)

การจัดเก็บขยะ (แผนเดิม)

เรือเก็บขยะ	๐๖.๐๐-๘.๓๐	๐๘.๓๐-๑๐.๐๐	๑๐.๐๐-๑๒.๐๐	๑๒.๓๐-๑๔.๐๐	๑๔.๐๐-๑๗.๐๐	หมายเหตุ
ลำที่ ๑	ปฏิบัติงาน	พัก	ปฏิบัติงาน	พัก	ปฏิบัติงาน	รถบรรทุก ๑ คัน เรือท้องแบน ๓ ลำ
ลำที่ ๒	ปฏิบัติงาน	พัก	ปฏิบัติงาน	พัก	ปฏิบัติงาน	พนักงานขับรถ ๑ คน นายท้ายเรือ ๓ คน
ลำที่ ๓	ปฏิบัติงาน	พัก	ปฏิบัติงาน	พัก	ปฏิบัติงาน	เจ้าหน้าที่ประจำเรือ ๙ คน หัวหน้าหน่วย ๑ คน

- การเดินเรือเก็บขยะจะเก็บวันละ ๓ รอบๆ ละ ๒ ชั่วโมง ๓๐ นาที รวมเอาขยะขึ้นท่าและขึ้นบรรทุก
- ออกเรือพร้อมกัน ๓ ลำ
- เรือแต่ละลำปฏิบัติงานพร้อมกัน ๓ ช่วงเวลา ๐๖.๓๐ - ๐๘.๓๐ น., ๑๐.๐๐ - ๑๒.๓๐ น. และ ๑๔.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
- เวลาพักพร้อมกัน ๒ ช่วงเวลา ๐๘.๓๐ - ๑๐.๐๐ น. และ ๑๒.๓๐ - ๑๔.๐๐ น.

- โดยเรือจะออกทำงานวันละ ๓ รอบๆ ละ ๒ ชั่วโมง ๓๐ นาที รวมเอาขยะขึ้นท่าและขึ้นรถบรรทุก กรณีมีขยะมากกว่า ๑ คัน รถบรรทุกจะวิ่งวันละ ๒ เที่ยว
- เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ๑๒ ชั่วโมง (เวลาทำงานปกติ ๘ ชั่วโมง พัก ๑ ชั่วโมง ทำงานล่วงเวลา ๓ ชั่วโมง)
- การเหลื่อมเวลาปฏิบัติงานจะทำให้มีเรือเก็บขยะปฏิบัติงานอยู่ในคลองตลอดเวลา
- หัวหน้าหน่วยที่มีหน้าที่สั่งการควบคุมการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยงานคลองโอง่าง-บางลำพู และจะรายงานโดยส่งภาพถ่ายทางไลน์ให้ผู้บังคับบัญชาทราบวันละ ๓ เวลา

๗. ระยะเวลาการดำเนินการ

ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๐- เดือนกันยายน ๒๕๖๑

๘. งบประมาณ

เป็นการปฏิบัติงานตามหน้าที่ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ และใช้งบประมาณประจำปี

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	วิธีการและเครื่องมือ
จัดทำแผนการจัดเก็บขยะในคลองรอบกรุง (โอง่าง-บางลำพู) ให้มีความสะอาดตลอดเวลา	จัดทำแผนการเดินเรือจัดเก็บขยะในคลองรอบกรุง โดยการเพิ่มรอบการทำงานจาก ๓ รอบ เป็น ๔ รอบ เริ่ม ๐๖.๐๐-๒๐.๐๐ น. และขนย้ายขยะจากท่าขึ้นขยะวันละ ๒ รอบ เพื่อไม่ให้มีขยะตกค้างที่ท่าขึ้นขยะ	แผนตารางการปฏิบัติงานและมีผู้ปฏิบัติงานและมีเจ้าหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด
วัตถุประสงค์	ผลลัพธ์	วิธีการและเครื่องมือ
๑. เพื่อป้องกันการร้องเรียนของประชาชน ๒. เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดเก็บขยะได้เพิ่มขึ้น ๓. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	๑. สถิติการร้องเรียนน้อยลง ๙๐% ๒. ลดปัญหาน้ำเน่าเสีย ๓. คลองมีความสะอาดตลอดเวลา	จากปริมาณหนังสือร้องเรียน - เครื่องมือตรวจวัดค่า BOD ในน้ำลดลง - มีนายตรวจคลองทุก ๒ ชั่วโมง

๑๐. ข้อเสนอแนะ

เห็นควรนำเสนอข้อมูลแผนการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารมองเห็นปัญหาระดับล่างด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ของกลุ่มงานบำรุงรักษาคลอง ๑ กองระบบคลอง สำนักการระบายน้ำ เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีนโยบายให้มีการสัญจรทางน้ำในคลองรอบกรุง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวผ่านเดินเพลินรัตนโกสินทร์ จึงจำเป็นต้องมีการควบคุม ปริมาณขยะในคลองให้อยู่ในสภาพที่สะอาดตลอดทั้งวัน

